

Gönderim Tarihi: 28.01.2022

Kabul Tarihi: 24.05.2022

RUS DİLİNDE NİCEL SAYI ADLARI VE MECAZ ANLAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

The Study On Quantitative Numerals and Their Figurative Uses in The Russian Language

Hadi BAK

Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
hadi.bak@atauni.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6455-1504

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Sayı adları çoğu dilde, bir miktarın değeri ile birleştirilen kapalı, yani ayrı kelime gruplarını oluşturmaktadır. Sayı adlarının yerine başka kelimeler kullanılamaz. Literatür analizlerinde, sayı adlarının dar bir anlayışını ortaya çıkarmaktadır. Sayı adları, yalnızca nesnelere sayısını gösteren kelimeler ve sayıların nicel durumlarını değil, aynı zamanda sayma işlemi esnasında ortaya çıkan bir takım sözcüklerin de dâhil olduğu geniş bir sayı anlayışını sergilemektedir. Sayı adları sadece sayma işlemi ile ilgili olmayıp, farklı kullanım özellikleri olan sözcükler olarak ta araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Dolayısıyla, sayı adları ve kullanımları üzerine farklı bakış açılarının var olması, bir dilde bir miktarın anlamını ifade etmenin özgünlüğü ile ilgilidir.

Sayıların miktar değeri, miktar ve standart ölçeğine yansıtılmaktadır. Bu çalışmada, nicel sayıların en düzenli değerlerinin sayı, miktar, rakam adı değerleri olduğu görülmektedir. Hemen hemen tüm sayılarda bu birincil durumun (değerin) olduğu gözlemlenmiştir. Fakat bazı sayılarda, miktarın değerinden bağımsız bir değere dikkat çekilirken, sayılar ile ilgili bazı başka durumlarda miktar değerinin altında olduğu görülmektedir. Sayıların standart değerleri üzerinden yapılan çalışmada bazı sayıların bir anlamının olduğu, bazılarının ise iki, üç veya daha fazla anlamlarının olduğu görülmektedir.

Rus Dilinde sayı isimleri, sayma işleminin kullanımının yanı sıra sayılarda mecazi ifade anlamının da olduğu bir olgu olarak ön plana çıkmaktadır. Sayı değerlerinin mecazi anlam kullanımı, sayının sayı değeri, miktarı, rakam ve benzeri değerlerin durumunu belirleme problemiyle bağlantılı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bazı sayma sayılarının mecazi kullanım yelpazesi, Rus dilinin temel açıklayıcı sözlüklerinde belirtilenden çok daha geniştir. Sözlük analizlerine göre, sayı isimlerinin anlamlarının tutarsız ve eksik bir yansıma aldığı göstermektedir. Makalemizde, Rus Dilinde sayı isimlerinin anlambilimi ve işlevleri incelenecektir ve nicel sayıların sözlüklerdeki tanımları ele alınıp mecazi kullanımları gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sayı adları, nicel, rakam, semantik, mecaz anlam.

Abstract

Numerals create closed (separate) groups of words that are combined with the value of a quantity in most languages. It is impossible to replace numerals with any other words. Literature analyzes reveal a narrow understanding of numerals. Numerals are a sign of a broad understanding of numbers, including not only the words that indicate the number of

objects and the quantitative states of numbers, but also a number of words that appear during the counting process. Numerals are not only related to the counting process, but also attract the attention of researchers as words with different usage characteristics. Thus, the fact that there are different perspectives on numerals and their uses is related to the authenticity of expressing the meaning of a quantity in a language.

The quantity value of the numbers is reflected in the quantity and standard scale. The current study indicates that the most regular values of quantitative numbers are number, quantity, digit name values. It has been observed that this primary condition (value) is present in almost all numbers. However, in some numbers, attention is drawn to a value independent of the value of the amount, while in some other cases, the amount seems to be below the value. The current study on the standard values of numbers reveals that some numbers have a meaning, while others have two, three or more meanings.

Numerals in Russian language come to the fore as a phenomenon that includes the use of counting as well as a figurative expression in numbers. The figurative use of number values comes up in connection with the problem of determining the numerical value of the number, its quantity, the status of digits and similar values. The range of figurative use of some counting numbers is much wider than indicated in the glossaries of Russian language. Analyzes of glossaries show that the meanings of numerals have received an inconsistent and incomplete reflection. The purpose of this study is to analyze the semantics and functions of numerals in Russian Language, review the definitions of quantitative numerals in glossaries and reveal their figurative uses.

Keywords: Numerals, quantitative, digit, semantic, figurative meaning.

1. GİRİŞ

Sayı adlarını çoğu dilde, nicelik değeriyle ilişkilendirilen kapalı kelime grupları oluşturur. Sayı adları kullanım özellikleri ve anlamları bakımından başka kelimeler ile değiştirilemezler. Sayı adlarının yerine başka kelimeleri kullanmak pek mümkün değildir. Bu alanda çok fazla çalışma yapılmamış olmasına rağmen, Rusçadaki sayılar ve sayı adları ile ilgili çalışmalar eskiden olduğu gibi günümüzde de araştırmacıların dikkatini çekmektedir ve sayılar henüz genel kabul görmüş bir tanıma sahip değildir. Literatür taramaları, bu kategoriye yalnızca nesnelere niceliğini *üç (три)*, *beş (пять)* vb. ile belirten kelimelerin dâhil edildiği sayılar kümesinin dar bir anlayışını değil, aynı zamanda hem nicelik özelliğini hem de sayı sayma işlemi esnasında sıra belirten sözcüklerin *üçüncü (третьей)*, *beşinci (пятой)*, *on ikinci (двенадцатой)* vb. de dâhil edildiği geniş bir anlayışın vurgulanmasına olanak sağlamaktadır. Sayıların kapsamına ilişkin farklı bakış açılarının varlığı, dilde niceliğin anlamını ifade etmenin özellikleriyle ilişkilidir. Dilde, içerisinde sayı isimlerinin bulunduğu pek çok deyim, özdeyiş ve atasözü görülmektedir. “*Kültürel bir çağrışım, sembol ve stereotip unsuru olarak ‘bir’ rakamının Rusça deyimlerdeki kullanımı çeşitlidir*”(Aktay, 2020: 238). Sayı adları, sadece bir sayma sayısı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir sembol olarak da deyimler, atasözleri,

vecizeler ve benzeri sözcük ve cümle öbeklerinde kullanılırlar. Araştırmanın güncelliği, anadillerini konuşanların konuşmalarında düzenli olarak kullandıkları sayı isimlerinin mecazi anlamlarına dikkat edilmesinde yatmaktadır. Eğer gerçek sayısal değerler sözlüklerde ayrıntılı olarak açıklanırsa, sayı adlarının anlambiliminin gelişimini gösteren mecazi anlamlar çok daha az çalışılır ve sözlük bilimsel kaynaklara tam olarak yansıtılmaktan uzaklaşır. Bu nedenle, sayı adları için sistemli bir açıklamaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmanın metodolojisi; Dilsel olguların yorumlanması, dil bilimsel biçim ile anlamsal içerik arasındaki ilişkide gerçekleştirilmektedir. Bu araştırmanın metodolojik temelinde, yapısal-anlamsal, kültürel-antropolojik, karşılaştırmalı yöntemler ve ayrıca sözlük bilimsel analiz yöntemini kullanılmıştır. Rusça sözlüklerden çıkarılan sözcüklerin analizi, ifadede sayısal isimlerin kullanımının analizi, konuşma dili ve kurgudan örnekler ile desteklenmektedir. Bu yöntemlerin kullanımı, modern Rus dilinde sayı adlarının anlamsal gelişiminin sistematik bir tanımının yapılmasına olanak vermektedir.

2. RUS DİLİNDE NİCEL SAYI ADLARI VE MECAZİ KULLANIMLARI

Cümlelerin öğelerinden biri olan sayı adlarının çeşitli tanımları bulunmaktadır. Genel anlamda sayı adları, bir rakamı, nesnelere sayısını ve sıra sayılarını ifade eden cümlelerin ögesi olarak tanımlanmaktadır (İnfantovoy, 2010:112). Sayı adlarının kabul görmüş en temel kullanımındaki tanımından da görüldüğü üzere, sayı adları sayma olayı ile ilişkilidir. Karaağaç Dil Bilimi Terimleri Sözlüğünde, sayı adları için şöyle bir tanımlama yapılmaktadır: “*Sayı adı (numeral) varlıkların miktarını, tane olarak hesabını bildiren sözler, sayı adlarıdır. Türkçede sayı adları üç biçimde ifade edilir: a. Sayı adı: bir, on, yüz, bin, tümen; b. Sayı tamlaması: üç bin, altı yüz, on beş, yetmiş bin; c. sayı öbeği: doksandokuz, onbir, seksensekiz, kırkiki*” (2018:644). Dilbilimci ve akademisyen Viktor Vladimiroviç Vinogradov tarafından şu şekilde bir tanım verilmiştir: “*Sayıların soyut işaretleri olan kelimeler ve bir sayı ile ifade edilen miktar, sayıların gramer kategorisini oluşturur*” (1974: 84). Yapılan tanımdan anlaşılacağı üzere sayıların temel kullanımının *sayma işlemi, sayı verme, miktar belirleme* olduğu görülmektedir.

Ele alınan konu itibarıyla yukarıda örnek verilen tanımlara ilave olarak asıl anlatılmak istenen, sayıların daha çok anlambilimsel yönlerini ortaya koymaktır. Bu durumda bazı araştırmacıların çalışmalarında görülen

değerlendirmeleri ele almak gerekmektedir. “Bilindiği gibi, insanlar konuşma dilinde daima, yazı dilinde ise tahrifi veya zamanla silinmeyi güçlendirmek veya anlaşılabilirliği güçlendirmek için gerektiğinde, rakam dizilerini belli bir dilin imkânlarını kullanarak sözle veya yazı ile ifade etmek zorunda kalırlar” (Gemalmaz, 2010:71). Prof. Dr. Liliya Dmitriyevna Çesnokova tarafından sayıların sayma fonksiyonları vurgulanarak anlambilimsel tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Sayı adları, modern sayma sistemini ifade eden ve anlamsal olarak birbirine bağlı olan elemanların niceliksel değerlerini (sayı, miktar, sayım sırasındaki yer) ifade eden bir cümle ögesidir”(1992:26).

Çesnokova'nın tanımı, sayı ifadesinin anlambilimsel bileşenleri ile *sayı*, *miktar* ve sayım sırasındaki *sıra sayısı* anlamlarını içerir. Vinogradov ve diğer araştırmacılarının tanımlarının aksine, Çesnokova'nın tanımının daha kapsamlı bir şekilde sayı anlayışını ifade ettiği söylenebilir.

Verilen tanımlar özetlenecek olursa, sayıların şu özelliklerini vurgulanabilir:

- 1.Sayı adları bir sayma işlemini ifade eder.
- 2.Sayı adları sayıları ifade eder ve sayı anlamları vardır.
- 3.Sayı adları bir miktarı ifade ederler ve bir miktar anlamları vardır.
- 4.Sayı adları sayım sırasında bir nesnenin yerini ifade ederler ve sıra sayısı anlamları vardır.

Bir sayı adının, cümlenin ögesi olarak tanımlanması, sayı adları içindeki anlambilimsel ilişkileri ortaya koymaz. Bu durumda sayıların anlambilimi için, sayı adlarının sözlük tanımlarının analizinin yapılması gerekmektedir. Sayı adları kategorisinin temeli, nicel sayılardan oluşmaktadır. Modern Rus Edebiyat Dili Sözlüğünde «*словарь современного русского литературного языка*», Büyük Akademik Sözlükte «*большой академический словарь¹*» - çalışmada bundan sonra BAS olarak değinilecektir- ve Rus Edebi Dili Sözlüğünde «*словарь русского литературного языка*» verilen *bir (1)* sayısından *bir milyara (1000000000)* kadar olan nicel sayıların (sözlüklerde bulunmayan bileşik olanlar hariç) sözcük anlamlarını incelenmiştir. Bu sözlüklere göre sayı

---

¹ Kapsamlı Akademik Sözlük (BAS), normatif kelime hazinesi açısından Rus dilinin en önemli sözlüğüdür. Klasik (XIX yüzyıl) ve yeni (XX-XXI) dönemlerinin Rus dilinin 150.000'den fazla kelimesini içerir ve açıklar.

adları (sayıların kullanım ve anlam ayrıntılarındaki nüansları da içererek) *sayı, miktar, rakam, değer, azlık, çokluk, vb.* anlamları ifade etmektedir. Adı geçen sözlükten çıkarılan sayı adlarının bazı sözcükler ile anlamını göstermek için, ara ara çeşitli sözcük ve sözcük gruplarına da başvurulmaktadır. Prof. Dr. Muharrem Daşdemir “*Miktar ifade etmenin başka ve daha eski bir yolu ise bazı lügat morfemlerinin yardımına başvurur. Miktar kavramına haiz bir varlığın “tamamı”nı, “çoğu”nu, “yarısı”nı, “birazı”nı, “azı”nı, “hiçi”ni ifade etmek için diller birtakım belgisiz sıfat/zamir, zarf ve edatlardan yararlanır*” (2013:310) şeklinde miktar belirtmek için kullanılan bazı sözcüklere vurgu yapmaktadır .

Büyük Akademik Sözlükte, yukarıda belirtilen anlam ilişkisinin açık ve net bir şekilde gösterilmediği fark edilmiştir. Sözlükte bazı durumlarda, sayı değerlerinin bir kısmı tek bir anlam ifade eder yani, sayının anlamı verilirken sadece noktalı virgül ile ayırarak tek bir anlam sunulmaktadır. Örneğin; *sekiz (восемь), sekiz birimden oluşan bir sayıdır; 8 sayısının adı ve 8 rakamı // miktar olarak 8.* Gösterilen 8 (*sekiz*) sayısının örneğinin aksine, bazı sayıların anlamı verilirken, sözlüklerde tam olarak kaç farklı anlamda kullanıldığı gösterilmektedir. Örneğin; *üç (mpu), sayısının anlamı sözlükte 2 (iki) farklı anlam olarak verilmektedir. 1. üç birim içeren bir sayıdır; 3 (üç) sayısının adı ve 3(üç) rakamı. 2. Miktar belirten 3.* Belirtildiği gibi, iki farklı sayı için sözlüklerde verilen tanımların imla açısından virgül, noktalı virgül, eğik çizgi veya direkt sayısal olarak 1.2.3 vb. değerleri ile gösterilmesi, sayıların anlamlarının nüansları ile ilgilidir.

Sayıların anlamları hakkında daha detaylı açıklama BAS’a göre şöyle sunulmaktadır:

Bir (один) – 1. Onluk sistemde yer alan en küçük sayı, 1 sayısının adı. *Один плюс два равняется трем- Bir artı iki üç eder. // Bir rakamının adı; birim 2. Miktar olan bir. Son bir söz daha ve sona erdi mektubum.* (Пушкин. Boris Godunov).(*Еще одно, последнее сказанье и летопись окончена моя*) (Пушкин. Борис Годунов). *Bir olmayan, birkaç çok (kez, defa vs.). Nikitin ile birçok defa görüştüm.* (Veresayev. Na mertvoy doroge). (*Встречался я с Никитиным, и не один раз*) (Вересаев. На мертвой дороге). *Nikitin ile birçok defa görüştüm.* (Veresayev. Na mertvoy doroge). *Bir-iki; bir veya iki; biri, diğeri.* Belirsiz sayıları ifade etmek için kullanılır. *Bazen danışmanlar da otele uğradı. Bilardo oynarlar, punch içerler birbiri ardına şişeler açarlardı* (Gertsen. Kto vinovat?) (*Иногда заезжали в гостиницу и советники – поиграть на бильярде, выпить пуншу, откупорить одну, другую бутылку*)(Герцен. Кто виноват?) (Çağdaş Rus

Edebiyatı Sözlüğü, 1950-1965:211).

Yüz (сто)- 1. Yüz birimden oluşan sayı, *100 sayısının adı* //Miktar olan yüz. İsimden önce gelen yaklaşık değeri belirtir. 2. Konuşma dilinde *çok, çok fazla. Yüz kez söyledim.* (Говорил сто раз.) *Yüz yıldır görmedim.* (Не видел сто лет.) *Yüz yıldır görmedim.* //Eski dilde yüz «сотня» anlamında. *Bundan birkaç yüz yıl önce* (Несколько сот лет тому назад) (Çağdaş Rus Edebiyatı Sözlüğü,1950-1965: 345).

Bin (тысяча)- 1. On yüzlüğe eşit olan sayı; *1000 sayısının adı* // Miktar olan bin. 2. *Büyük miktar. Ona binlerce saçta söz söyledim.* (Я сказал ему тысячу неленых слов.// *Konuşma dilinde çok büyük para. Çürük botlarla binlerce kazandım*(Gaydar. Şkola) (На гнилых сапогах тысячи нажил.)(Гайдар. Школа) (Çağdaş Rus Edebiyatı Sözlüğü,1950-1965: 456).

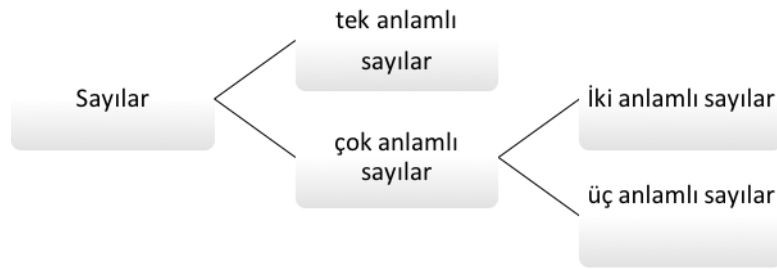
Milyon (миллион)- 1.Bin adet binliğe eşit olan sayı; *1.000.000 sayısının adı.* //Miktar olan milyon. Konuşma dilinde *para hakkında. Arkasından milyon bıraktı.* (Оставит после себя миллион.) 2. Konuşma dilinde *çok büyük miktar. Milyonlarca insan.* -Çok kez. *Milyonlarca kez.* İnsanlar hakkında. *Milyonların kaderi.*-Zenginlik hakkında. *Milyonları hayal etmek*(Çağdaş Rus Edebiyatı Sözlüğü ,1950-1965: 234).

Milyar (миллиард)- 1. Bin adet milyona eşit olan sayı; bir milyar sayısının adı. //Bir milyar birimden oluşan miktar. *1 000 000 000.* 2. *Çok çok fazla miktar. Milyarlarca insan.* (Миллиарды людей.)(Çağdaş Rus Edebiyatı Sözlüğü, 1950-1965:232).

BAS'e göre yukarıdaki veriler, nicel sayıların en düzenli ve en belirgin anlamlarının, *sayı, miktar ve rakam* adlarını belirttiklerini göstermektedir. Bu durumun, hemen hemen tüm sayılar için aynı olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, bazı durumlarda sayının değeri, bağımsız bir anlam olarak verilirken, bazı durumlarda ise sayının değeri, bir anlam farkı olarak kabul edilir, yani kullanılan noktalama işaretleri ile sayıların tek veya daha fazla anlamlı olduğu görülmektedir. *Bir, üç, dört, on bir, on üç, on dört, otuz, üç yüz, dört yüz* (9 kelime) (один, три, четыре, одиннадцать, тринадцать, четырнадцать, тридцать, триста, четыреста) gibi sayıların «bağımsız bir miktar» anlamı varken; geri kalan sayıların miktar anlamı ise, anlam farkı ve sayı anlamı olarak birleştirilir. İki ve on iki (два, двенадцать) sayılarında ise rakam anlamı bağımsız olarak verilmiştir ve sayının anlamı ile birleştirilmiştir. Bu nedenle, BAS 'te sayıların anlamlandırılmasına yönelik mutlak bir yaklaşım olmadığı görülmektedir.

Fakat genel olarak bakıldığında, sayıların çoğunda *sayı*, *miktar* ve *rakam* isimlerinin tek bir anlamı ifade ettiği gözlemlenmektedir.

Sözcük-anlambilimsel çeşitliliği bakımından, sayılar tek anlamlı ve çok anlamlı sayılar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Şekil 1. Büyük Akademik Sözlüğe göre sayıların anlamlarına göre ayrımını gösteren tablo.

Tek anlamlı sayılar: *Altı, yedi, sekiz, dokuz, on, on beş, on altı, on yedi, on sekiz, on dokuz, yirmi, kırk, elli, altmış, yetmiş, seksen, doksan, iki yüz, beş yüz, altı yüz, yedi yüz, sekiz yüz, dokuz yüz (toplam 23 kelime); шесть (altı) семь, восемь, девять, десять, пятнадцать, шестнадцать, семнадцать, восемнадцать, девятнадцать, двадцать, сорок, пятьдесят, шестьдесят, семьдесят, восемьдесят, девяносто, двести, пятьсот, шестьсот, семьсот, восемьсот, девятьсот.* Verilen kelimelerde, sayıların anlamları, rakam isimleri ve miktarları bir değerle ifade edilmiştir ve bu sayıların tek bir anlamı mevcuttur, başka kullanımları görülmemiştir.

Çok anlamlı sayılar, çok anlamlı sayılar ise iki anlamlı ve üç anlamlı sayılar olmak üzere ikiye ayrılır.

1-iki anlamlı sayılar: Bir, iki, on bir, on iki, on üç, on dört, on beş, üç yüz, dört yüz, milyon, milyar (toplam 11 kelime); *один, два, одиннадцать, двенадцать, тринадцать, четырнадцать, тринадцать, триста, четыреста, миллион, миллиард.*

2-üç anlamlı sayılar: Üç, dört, beş, yüz, bin (toplam 5 kelime); *три, четыре, пять, сто, тысяча.*

BAS'e göre, tek anlamlı sayılar, sayıların ana çekirdeğini oluşturmaktadır, dolayısıyla tek anlamlı sayılar, çok anlamlı sayılara göre fazladır. Ancak bu gerçek, BAS' te sayıların anlamlandırılmasına yönelik herkes tarafından kabul gören tek bir yaklaşım sürdürülmediği gerçeğinden hareketle değerlendirilmelidir. Böyle bir yaklaşımın var olması durumunda, çok anlamlı ve tek anlamlı sayıların arasındaki ilişki farklı olurdu. Eğer tüm sayılar kendiliğinden bir sayı olarak *miktar* anlamı taşıyorsa, çok anlamlı sayılar daha fazla olurdu. Tersini düşünülürse, eğer tüm sayıların *miktar* anlamı, sadece bir nüans olarak görülseydi bu kez de çok anlamlı sayılar daha az olurdu.

Sayıların eşdeğer anlamlandırılması sorunu, sayıların anlamsal yapısındaki *rakam*, *sayı*, *miktar* vb. anlamlarının hiyerarşisi problemi ile ilişkilidir. Günümüzde bu sorun hala çözülmemiştir. Sayıların mecaz anlamları sorunu da *rakam*, *miktar*, *sayı* vb. değerlerin anlamlarının statüsünü belirleme sorunuyla ilgilidir. Peki, bu değerlerin arasındaki ilişki nedir? Hangileri gerçek anlamlı, hangileri türetilmiş (yani sözlükbilimsel ve anlambilimsel anlamda mecaz anlamlı sayılar) anlamdadır? Araştırmacı Lev Lvoviç Bulanin'in belirttiği gibi, "*sayıların en özgün özelliği, sayının anlamının göz önünde bulundurulmasıdır*" (1976:84). Dilbilimci Adam Yevgeniyeviç Suprun aynı şekilde sayıların en özgün özelliği, sayı anlamının göz önünde bulundurulmasını vurgular ve bu durumu şöyle ifade eder: "*anlamsal bir temelde, rakamlar, bir sayının gösterilme şeklidir, en saf niceliksel tanımlardır, soyut anlamlar yüklenilmez*" (1964:5). Fakat Rus dilinde *iki* (*два*), *üç* (*три*) gibi kelimeler de mevcuttur, ancak bu kelimeler sayı adları olarak değil, isim olarak kullanılır. Bu kelimelerde hem soyut hem de somut anlamı mevcut iken, sayma sayılarında kesin olarak somut anlam olmak zorundadır.

Nadejda Aleksandrovna Yanko-Trinitskaya sayı adlarının anlamını, cümlelerin bir ögesi olarak "*nesnelerin sayısının tam olarak belirtilmesi*" şeklinde kabul eder (1982:39). Çesnokova'ya göre ise, "*modern sayılar, eşzamanlı kesitte, sayısal değerleri ile birlikte birincil saymaca değeri olan kelimeler*" olarak düşünülmelidir. Niceliksel sayıların birincil saymaca değeri, sayılara bir sayma serisinin öğeleri olarak isim vermektir: *bir*, *iki*, *üç* gibi. Bu saymaca değer, iki farklı anlam ile kendini gösterir: "*saf sayı* ve *sayılan öğelerin miktarı*" (Çesnokova, 1997: 25).

Bu verilere göre, sayı ve miktar anlamları aslında birbirinin bir varyasyonu olarak ortaya çıkmaktadır. Buna benzer bir bakış açısı "Rus gramerine" de yansımıştır: *sayıların genel anlamı, içinde belirli değerlerin*

ayurt edildiği miktarın değeridir: 1) niceliksel (bir nesneyi belirten miktar: beş gol (пять голов), üç sandalye (три стула)); 2) sayısal (soyut miktar veya sayı: dört bölü iki (четыре делится на два) (Russkaya grammatika, 1980: 573).

Çesnokova, farklı bir soyutlama derecesi ile karakterize edilen rakam ve miktar anlamlarını birbirinden ayırır. "Sayı soyut nicel bir kavramdır; miktar ise, nicelik fikri ile nitelik fikrinin birleşimidir, bir sayı bir isim ile birleştiğinde ortaya çıkmaktadır"(Çesnokova,1997:72). Ayrıca, Çesnokova'ya göre, bu anlamların farklılaşması, onların «предметность-nesnellik» ve «признаковость-niteleme, gösterme» kavramlarına karşı farklı tutumları ile ilişkilidir. Burada "sayı" ve "nesnellik" anlamlarının birbirleriyle ilişkisi söz konusudur (Çesnokova,1997:72). Üstelik sayıların nesnellik anlamı içermesi yalnızca sayıların genetiği ile değil, (Nicel sayıların çoğu, nesne değeri olan kelimeler temelinde oluşturulmuştur) sayma serisinin bir bileşeni olmaları anlayışı ile de bağlantılıdır. Yani sayıların her bir anlamı, sayının temel anlamları ile bağlantılıdır.

Sayma dizisi, nicel sayıların anlamlarını belirleyen sayma sisteminin unsurları olan doğal sayılardan oluşmaktadır. Bir isim ve bir sayı ismi, miktar belirtmek için birleştirildiğinde, miktarın değeri ile birleştirilip tek bir kelime olarak verilebilir. (Örneğin: -kaç öğrenci? -yedi- (Учеников сколько? — Семь). Bu durumda, bir grup nesnenin işaretinden bahsedilmektedir, yani sayı belirtir ve nesneyi nicelik olarak belirler. Bu tür örneklerde, sayı ve niceliğin anlamını birbirinden ayırmak zordur, bu nedenle sayı ve niceliğin ayrı değerler olarak ele alındığı sözlüklerle pek anlaşılmaazlar: Beş (пять) ve beş kişi (пять человек). Burada iki farklı anlam yoktur. Çesnokova bu durumu şöyle ifade eder: "Bu değer (miktar değeri) esasen bir sayının adıdır, ancak sayının kendisi değil, nesnelerin sayıdır: Beş gün (пять дней) ve kırk nüsha (сорок экземпляров) örneklerinde olduğu gibi (Çesnokova,1997:68).

Yapılan değerlendirme ve çalışmalara göre, sayı anlamı ile miktar anlamı arasındaki farklılıklar sadece anlambilimsel ölçütler temelinde değil, aynı zamanda işlevsel ölçütler temelinde de çözümlenmelidir. Çesnokova'nın, iki anlamı yani, "sayı" değeri ve "miktar" değerinin ayrılmasının, rakamların sözcüksel değerlerindeki farka değil, anlambilimlerine eklenen değerlere dayandığı şeklindeki açıklamasının doğru olduğu söylenebilir . Çesnokova sözdizimsel işlevlerdeki farklılığına vurgu yapılmaktadır (1997:96). Bu durumda, sözlükte hangi anlam gerçek/birincil anlam olarak tanımlanmalıdır? Eğer, "sayılar mevcut sayma sistemini belirten cümlelerin

bir ögesidir” tanımını temel alınacaksa, o zaman gerçek/birincil anlam sayının anlamını ifade eder şeklinde söylenebilir. Ancak, “*sayıları, nesnelere miktarını belirten bir cümle ögesi*” şeklindeki tanım temel alınır, o zaman gerçek/birincil anlamı, miktarın anlamı olarak kabul etmek gerekmektedir. Fakat miktar anlamı, benzerliğe dayalı bir anlam farkı gibidir, yani mecazi modeldir.

Sayıların «*rakam adı*» anlamını üzerinde bir değerlendirme yapılabilir. BAS' te, bazı durumlarda, bu anlam *iki (два)* ve *on iki (двенадцать)* kelimelerinde olduğu gibi, bağımsız bir anlam olarak verilmektedir. Sözlük-anlamsalbilimsel bakış açısına göre,

1. *İki artı üç (два плюс три)* (soyut nicelik-burada genel durum söz konusudur, dolayısıyla soyut olarak değerlendirilir.)

2. *İki öğrenci (два студента)* (somut nicelik- burada ise artık nesnel olarak iki öğrenci vardır ve sayı bildirir, dolayısıyla somut olarak madde vardır.)

3. *Kalın iki (жирное два)* (çizimsel bir şekildir, not bildiren durumlarda kullanılan rakamlardan biridir (bu durumda 2 sayısını kalın bir şekilde görüyoruz.) Verilen ifadelerde *iki-два* sözcükleri arasında belirli farklılıklar mevcuttur. Birinci ifade, *iki-два* sayısı soyut bir miktar belirten bir sayıdır; ikinci ifade, bir nesnenin belirtisi olarak gösterilen miktardır; üçüncü ifade ise bir rakam, bir sayının grafiksel gösterimidir. Dolayısıyla, bu şekilde değerlendirildiklerinde birbirlerinden farklılık gösterirler, ancak bu farklılıklar onları birbirinden bağımsız değerler olarak kabul etmek için yeterli değildir. Bununla ilişkili olarak, “*rakam adı*” anlamı ile “*sayı*” anlamı birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, sayının gerçek/birincil anlamını, anlam farkı olarak düşünmek gerekmektedir. Miktarın anlamının aksine metonimik, mecazi modele dayanmaktadır.

Sayıların sözlüklerde belirtilen diğer anlamları (nüanslar dâhil) soyut-niceliksel (*количественные*) (soyut anlam) ve somut -niceliksel (*предметные*) (somut anlam) olarak iki gruba ayrılabilir.

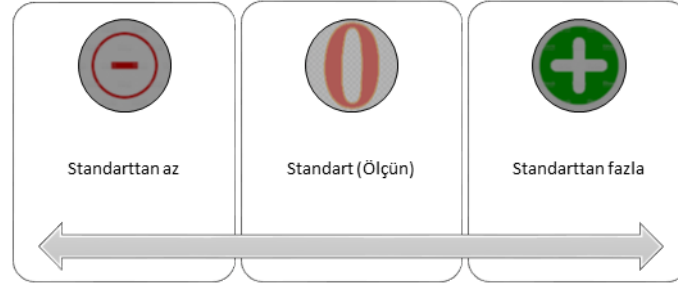
Soyut-niceliksel değerler arasında en düzenli olan *çok (много)* ve *az (мало)* değerleridir. Örneğin; -çok büyük bir miktar (*огромное количество*), -belirsiz bir kişi, şey kümesi (*неопределенное множество кого-, чего-либо*), -tekrar tekrar (*неоднократно*), -çok (*много*), -uzak olmayan (*недалеко*), -çok kısa (*очень кратко*). Ek olarak, nicel sayılar düzenli olarak sıra sayıları anlamında görünür ve belirli sözdizimsel yapıların bir

parçası olarak yakın anlam taşır.

Somut-niceliksel anlam taşıyan durumlara ise şöyle örnekler getirilebilir: Not (İki aldı) -оценка (получил два), para (miras olarak milyonlar bıraktı) -деньги (оставил наследство миллион), zenginlik (miras olarak milyonlar bıraktı) богатство (оставил наследство миллион), sermaye, (miras olarak milyonlar bıraktı)-капитал (оставил наследство миллион), insanlar, (milyonların kaderi bu karara bağlı) -люди (От этого решения зависят судьбы миллионов), el- (ver bir beşlik ya da çak bir beşlik) -рука (дай пять) gönüllü milis kuvvetleri- Yüzlercesi ileri doğru hareket etti) -ополчение (yüzlük sistemde ordu)(сотня двинулась вперед).

"Çok fazla, sonsuz derecede büyük bir sayı" anlamı yüz rakamı ile sabitlenmiştir. Bu leksikolojik anlambilimsel kullanım, daha çok günlük konuşmada ortaya çıkmaktadır. Örnek verecek olursak;- *En az yüz mil dahi giderseniz, orada tek bir Kazak bulamazsınız. (А там хоть сто верст пройди, не сыщешь ни одного казака.)* (Gogol, 2003:245); -*Тема "Ondan hoşlanıyor musun anne?" diye sorarak annesini yüz kez rahatsız etti. (Тебе он нравится, мама? – приставал Тема сто раз к своей матери)*(Garin-Mihaylovskii,1957:87).

Verilen cümlelerin bağlamı, sayının kesin miktarını ifade etmek için kullanılmadığını açıkça göstermektedir. Yüz sayısının gerçek anlamının böyle düşünülmesi neye dayanmaktadır? Cevabı şöyle verilebilir: öznel bir şekilde herhangi bir miktar, iki açıdan değerlendirilebilir. Bu bakış açıları şu şekilde açıklanabilir: sayısal ölçek açısından (yani bu durumda sadece sayı adları vardır ve herhangi bir sayma sayısından söz ediliyor olabilir) ve norm ölçeği açısından (bu durumda da sayıyı miktara göre değerlendirilebilir, yani azlık veya çokluk durumuna göre değişebilir. Örneğin, 200 ruble veya 500 ruble azdır ama 50000 ruble çoktur. Başka bir örnek verilecek olursa; grupta 10 kişi var (görecelidir ve azdır), grupta 40 kişi var (görecelidir ve çoktur). Azlık çokluk durumu kişiye, duruma ve zaman göre değişebilen bir kavram olduğu için sayılarda semantik değerlendirme yapılırken, sayının kesin değerini göstermeyebilir.

Şekil 2. Norm (Standart ölçü gösterimi)

Sayısal bir ölçek, elementleri soldan sağa artan sırada yerleştirilmiş bir eksen olarak gösterilebilir (bu durumda sayısal ölçek doğal sayı dizileriyle örtüşür). Sayısal bir ölçek kullanarak, belirli bir kümenin sayısal bileşimini oluştururuz ve *beş öğrenci* (*пять студентов*) şekilde ifade edilebiliriz. Anlam ölçeğinin üç bölümlü bir yapısı vardır: *merkezi öge* «*норма*» (*standart-ölçün*), iki zıt terim olan *-standarttan az* (*меньше нормы*) ve *standarttan fazla* (*больше нормы*). Normlar ölçeği, benzer durumlar arasında belirli bir nicel parametreye göre değerlendirilen durumun konumunu belirlemeyi mümkün kılmaktadır (başka bir deyişle, olanlarla karşılaştırma yapar). Normlar ölçeğine ilişkin *birçok öğrenci* (*много студентов*) değerlendirmesi yapılabilir. Her şekilde normun (standartın) öznel olduğu, insan faaliyetleri sürecinde kurulduğu unutulmamalıdır. Çoğu zaman, sayı, hem sayısal ölçeğe hem de norm ölçeğine göre değerlendirilir:

-Yirmi kişi mi? (*Двадцать человек?*)

-Bu çok (az). (*Это много (мало).*)

İki değerlendirme ölçeğinin ayrılmasının şarta bağlı olduğunu söylenebilir, aslında bu ölçekler bir aradadırlar, aynı ölçeğin farklı taraflarıdır. Birleştirilmiş formda, bu iki ölçek, "*norm-standart*", "*normalden fazla*", "*normalden daha az*" alanlarının tanımlandığı elementler üzerinde sayısal bir eksen şeklinde gösterilebilir. Yani 20 (*yirmi*) sayısı ölçün bazında kişisel olarak az veya çok olarak algılanabilir.

Genel olarak, günlük hayatta, *yüz* (*сто*) sayısı çok sık bir şekilde derecelendirme ölçeğinde "*standartın üzerinde*" veya "*çok*" kısmı ile ilişkilendirilir ve "*büyük*" bir miktar olarak hissedilir. *Yüz* rakamı "*çok*" veya "*çok fazla*" anlamlarında kullanılabilir. *Yüz* (*сто*) sayısının çok fazla anlamında kullanımının belli bir ifadesi, duygusallığı vardır. Örneğin; -Annesini *yüz kez* rahatsız etti) (*...приставал... по сто раз к своей матери*)

şeklinde edebi metinlerde kullanılmıştır. Bu tür cümleler genellikle edebi metinler veya günlük konuşma diyaloglarında karşımıza çıkar, burada mecazi bir anlatım hissedilmektedir; çünkü çocuklar annelerini yüz kez değil de en fazla *iki, üç, dört* kez rahatsız ederler. Bu durumda *yüz kez (сто раз)* rahatsız ettiğini hayal etmek zordur ve bu mümkün değildir. Ancak bu durumun tanımını oldukça anlamlı kılan ve belirli bir duygusal tepkiye neden olan şey bu gerçek dışılığa yapılan vurgudur.

Yüz (сто) kelimesi her zaman çok anlamına gelmez. Örneğin, para birimi ele alınacak olursa, (Rus para birimi üzerinden) fazla miktarda para birimini ifade etmek için kullanılmaz. *-Bari ona yüz ruble ver, ne de olsa temnun değil (Да и ему хоть сто рублей, он все равно недоволен)*” cümlesinde *“çok para”* anlamında kullanılmaz. Bunun nedeni, para üzerinde *"az"* ve *"çok"* alanlarının diğer miktarlarla ilişkilendirildiği kendi derecelendirme ölçeğine sahip olmasıdır. Ayrıca *yüz (сто)* kelimesi zaman bildiren bir durumu ifade etmek için de kullanılmaktadır. *-Sanırım onu yüz yıldır görmedim. Я его, кажется, сто лет не видел* (Kuprin, 1970-1973:136). Verilen cümlede de görülmektedir ki, yüz kelimesi mecazi bir anlam barındırır. Yüz yıldır görmeme olayı mümkün olabilecek bir durum değildir.

BAS'e göre "büyük bir miktar, çoğunluğun belirsiz bir kümesi" anlamı *bin (тысяча), bir milyon (миллион), milyar (миллиард)* rakamlarıyla verilmektedir. Örneğin; “Odanın ortasında kitaplarla, planlarla, binlerce pahalı süs eşyasıyla dolu büyük bir masa vardı” (*Посередине комнаты стоял громадный письменный стол, заваленный книгами, планами, тысячью дорогих безделушек*) (Mamin-Sibiryak,1958: 358). “Vera akıllı ya da aptal değildi, sadece milyonlarcası gibi sıradan bir kızdı” (*Вера была не умная и не глупая, а просто девушка, подобная миллиону других*) (Şaginyan, 1986:24). “Milyarlarca insan ölecek, ama onlar [höyükler] hala ayakta duracaklar” (*Умрут миллиарды людей, а они [курганы] все еще будут стоять как стояли*) (Çehov,1985: 112).

Gerçek hayatta, bu üç kelime *bin (тысяча), bir milyon (миллион), milyar (миллиард)* "büyük" miktarlara (hatta "çok büyük") atıfta bulunur, bu yüzden kolayca belirsiz büyük miktarların tanımları haline gelirler. Bağlam, ifadenin durumu, bu sayıların anlamlarının tanınmasına katkıda bulunur. Örnek; *Bin ruble var - yaracak binlerce işim var (У меня тысяча рублей — У меня тысяча дел)*. Verilen iki cümleden ilkinde, somut bir kullanım vardır ve *bin ruble* miktar olarak çok algılanabilir, ikinci cümlede ise *binlerce işim* kavramında mecazi anlatım söz konusudur.

"Tekrar tekrar" «неоднократно» anlamı, "çok" anlamını veren bir kullanım olup, - *on ve yirmi sayılarında on kez, yirmi kez* ile ifade edilmiştir. "On kez gitmeyin, dediler; Hayır kardeşim, sana zaten yirmi kez söyledim: daha fazla taşıma" (Десять раз говорили — не ходитъ; Да нет, братец, я уже двадцать раз вам повторял: не возите больше) (Gogol,2003: 322). Örnekte görüldüğü üzere on sayısı ve yirmi sayısı aslında bir tekrar ifadesidir ve gereğinden fazla, çok anlamını taşımaktadır. Bu örneklerdeki kullanım tabii ki gerçek anlam değil, mecazi kullanımdır.

Daha güçlü bir biçimde ele alınan anlam, *yüz (сто), bir milyon (миллион)* rakamlarıyla ifade edilebilir: "Sana yüzlerce kez söylemedim mi: "Ey, kızım, bak, bu kadar aptal olma, mutluluğunu kaçırma" (Не говорил ли я тебе сто раз: «Эй, дочь, смотри, не будь такая дура, не прозевай ты счастья своего»)" (Puşkin, 1959-1962: 456). "Şmahin bu albümü zaten milyonlarca kez gördü" (Çehov,1985: 433). Verilen örneklerde anlamı daha da kuvvetlendirmek için, *yüz (сто), bir milyon (миллион)* sayıları ile mecaz kullanım vardır, burada daha güçlü ve etkili bir ifade söz konusudur.

İki (два) sayısı "çok kısa" anlamındadır, konuşma dilinde iki kelimedenden oluşan, iki kelime şeklindedir: "Atın şu şeyi! Üç yıldır iki kelime dahi yazmadın! Şimdi ise gökten düşmüş gibisin" (Ну выкинул ты штуку! Три года не писал двух слов! И грянул как с облаков (Griboyedov, 1987:11); "Pierre'e iki adım ötede bir gülle patladı" (Одно ядро взрыло землю в двух шагах от Пьера) (Tolstoy, 1996: 296); "Genç bir selvi ağacı evden iki adım ötede büyüdü" (В двух шагах от дома рос молодой кипарис) (Çehov,1959-1962: 564).Görüldüğü üzere, *iki (два)* sayısı genellikle küçük bir sayı olarak işlev görür. Bu, "az" anlamına gelen değişiklikleri ifade etmek için mecazi kullanımların aktarılmasına izin vermektedir.

Belirtilen sayıların somut (nesnel) anlamlarından önce, nüans anlamları ele alınmalıdır. Sayıların nüans anlamlarındaki bu durum , *iki (два), üç (три), dört (четыре) , beş (пять), on iki (двенадцать)* sayılarında belirtilmiştir: "Kötü bir cevabı yüzünden öğrenci iki aldı; Sınavı üç ile geçtim; Profesör bana dört verdi ve ikimiz de bundan memnun kaldık" (За плохой ответ студент получил два; Я сдал экзамен на три; Профессор поставил мне четыре, и мы оба остались довольны) (Pavlov,1992: 106). Söz konusu değer, miktarın "nesneleştirme" sonucudur ve yakınlık ilişkilerine dayanır. Biçimsel olarak tarafsızdır. Bu durumda mecazi kullanım söz konusu olmayıp, nesnel(gerçek) durum ifade edilmiştir.

BAS'e göre "bir milyon ruble sermaye, para" «деньги, капитал в миллион рублей» anlamı *milyon* (миллион) sayısı ile ifade belirtilebilir: "Вана bir milyon verseler bile bu kadar sıkılmaya cesaret edemem" (Я б не решился на такую скуку, хотя бы мне давали миллион). Lermontov, 1961-1962: 361); "Ölen adam zeki idi ve size milyon bıraktı" (Муж-то, покойник, догадлив был, оставил Вам миллион) (Ostrovski, 1960: 378). Görünüşe göre, kesin sayı resmi olarak belirtilmiş olmasına rağmen, aslında durum öyle değildir: burada, tam sayının anlamının azaltılmasında ortaya çıkan sayının sözcüksel anlam kaybına uğraması söz konusudur. Bu nedenle, böyle durumlarda, "bir milyon ruble sermaye, para" anlamında değil, "büyük miktar para, çok para" anlamı kullanılarak lanse edilmelidir. Bu anlam, daha çok paranın çokluğu şeklinde ifade edilir, yani milyonlardan bahsedilir ve milyon sayısı çoğul durumda ifade edilir. Örneğin; "O fakirdi, milyonları hayal ediyordu" (Он был беден, мечтал о миллионах)" (Lermontov, 1961-1962: 372). "Halk, kitleler" (народ, массы) kelimelerinin anlamı da *milyon* (миллион) kelimesine eşdeğerdir. (Çoğul haliyle) *Milyonlar onu takip edecek*. (Миллионы пойдут за ним). Bu türetilmiş değer, literatürde belirsiz sayı anlamı olarak anılır. Anlam aktarımı, "miktar-nesne" (количество-предмет) modeline göre yapılır. "El" «рука» anlamı *beş* (пять) sayısı ile belirtilmiştir. İsim aktarımı metonimiye (elin beş sayısı ile yakınlığı) dayanmaktadır: "Pekâlâ, teşekkür ederim, elinizi sıkıyorum" (Ну, спасибо, жму пять) (Polevoi, 2020:93) Biçimsel olarak, bu anlam basit bir çağrışımla karakterize edilir. *Bin* (тысяча) kelimesinde "eski Rusya'da yüzlere bölünmüş milisler" «ополчение в древней Руси, делившееся на сотни» anlamı belirtilmiştir. İsim transferi metonimiye dayanmaktadır. Bu şekilde bir kullanım eski Rusya döneminde görülmektedir, modern metinlerde bu kullanımı çok nadir görülmektedir.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada Büyük Akademik Sözlüğü (BAS) temel alarak nicel sayıların kullanımını ve mecaz anlamları ele alınmıştır. Sayıların tek anlamlı ve çok anlamlı durumlarını incelenmiştir. Bazı sayılarda anlam tek bir değer üzerinden verilirken, örneğin *sekiz* (восемь) sayısında, bazı sayılarda ise anlam iki, üç veya daha fazla değer ile verilmiştir, *üç* (три) sayısı örneğinde bu durum açıkça görülmüştür.

Sayıların mecazi anlamlarının, esas olarak standartlar ölçeğine göre belirtilen nicel değerlerin ifadesiyle ilişkili olduğunu ve bu ölçeğin yalnızca üç bölümlerinin kapsanmış olduğu ifade edebilir. Bu durumda, sayıların anlambilimde başlıca değişikliği, sözcük anlamının kaybolmasıyla ilişkilidir.

Mecaz anlamın Rusçada *yuvarlak* (круглые) sayılar denilen (sonu sıfır ile biten sayılar) *on* (десять), *yirmi* (двадцать), *yüz* (сто), *bin* (тысяча) gibi insan bilinciyle birlikte çalışma arzusuyla ilişkilendirilen asal sayılar ile geliştiği gerçeğine dikkat çekilmiştir. Genel olarak, *iki* (два), *üç* (три), *dört* (четыре), *beş* (пять), *on* (десять), *yirmi* (двадцать), *yüz* (сто), *bin* (тысяча), *milyon* (миллион) *milyar* (миллиард) gibi nicel sayılar mecazi anlamlar çemberinde yer almaktadır. BAS'e göre bu sayıların çoğunun mecazi bir anlamı yoktur. Ancak konuşma sırasında, gözlemlerimize göre, mecazi anlamlar, bileşik sayılar da dahil olmak üzere başka sayılar ile de elde edebilir. Yani, konuşma esnasında, *-Yirmi kez söylemek yerine (двадцать раз сказал) kırk kez (сорок раз сказал) söylendiğini duyabilir. Başka bir örnek getirilecek olursa; iki kelime yerine üç kelime (два слова - три слова) veya iki adım yerine üç adım (в двух шагах - в трех шагах) gibi kullanımlar görmek mümkündür.*

Yapılan analiz, sözlük bilimsel kaynaklarda sayı adlarının anlamlarının tutarsız ve eksik bir karşılık bulduğunu göstermektedir. Mecaz anlam taşıyan sayı adlarının yelpazesi, Açıklamalı Rusça sözlüklerde belirtilenden çok daha geniştir. Dolayısıyla, günlük konuşma dilinde kullanılan sayıların mecazi anlamlarının incelenmesi ayrı bir çalışmanın konusu olmalıdır.

4. SUMMARY

The article is devoted to the linguistic analysis of the semantics and functions of numerals in the Russian language.

Summarizing the various definitions of the names of numerals, the author identifies the following features of this part of speech: 1) numeral names express the count; 2) numeral names call the number and have the value of the number; 3) numeral names call the quantity and have the value of the quantity; 4) numeral names call the place of objects in the counting row and have the value of the order.

The author of the article, based on the data of explanatory dictionaries, examines in detail the meanings of quantitative names of numerals, differentiating the values of numbers, quantities, digits, etc. In particular, the quantitative and substantive meanings of the names of numerals are distinguished. Figurative values are more often developed in numerals with a round numerical value (ten, twenty, thirty, etc.), but they are also characteristic of other numerals. Among the quantitative values, the values of an indefinite amount are distinguished – "a lot" and "a little",

among the subject values - "assessment", "money, wealth, capital", "people", "hand", "militia", etc. The author suggests considering the values of an indefinite number not only on the basis of a numerical school, but through a scale of assessments. The rating scale has a three-part structure: the central element ("norm") and two counter-terms - "less than the norm" and "more than the norm". The scale of norms makes it possible to identify the position of the assessed situation by this quantitative parameter among other similar situations: "a huge number, an indefinite set of someone, something", "repeatedly", "a lot", "not far", "very briefly". At the same time, it is emphasized that the concept of norm can be established subjectively by the speaker, depending on the situation. Thus, the numerals one hundred, one million, one billion are usually used in the meaning of "very much" ("more than the norm"), while the numerals two, three, four, five are more often used in the meaning of "little, a small amount". Also, the numerals two, three, four, five regularly realize the value of the estimate, which is the result of "objectification" of the quantity and is based on adjacency associations.

The research data shows that the most regular values of quantitative numerals are the values of the number, quantity, and the name of the digit. They are marked in almost all numerals. However, in dictionaries, these values are distinguished inconsistently and receive incomplete reflection: in some cases, the value of quantity is elevated to the rank of an independent value, in others it is considered as a shade of meaning. In many cases, dictionaries do not record figurative values of numerals at all, although they are regularly implemented in speech, including when using compound numerals.

In conclusion, the author notes that the range of figurative meanings of numerals is much wider than it is reflected in modern explanatory dictionaries of the Russian language, therefore, the lexicographic description of the semantics of numerals needs clarification.

5. KAYNAKLAR

- Aktay, S. (2020), Rus ve Türk kültüründe rakamlı deyimler üzerine kültürelbilimsel bir inceleme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.25. Ankara, s.232-246.
- Bulanın, L. L. (1976), *Trudnyye voprosy morfologii*, Prosveşeniye: Moskova.
- Çehov, A.P. (1985), *Şastye, Polnoye sobraniye soçinenii i pisem v 30 tt. Cilt 6*, Nauka: Moskva.
- Çehov, A.P. (1985), *Beznadejnyti, Polnoye sobraniye soçinenii i pisem v 30 tt. Cilt 3*, Nauka : Moskva.
- Çesnokova, L. D. (1992), *Kategoriya koliçestva i sposoby yiyö vyrazheniya v*

- sovremennom russkom yazıke. Taganrog Pedagoji Entsitüsü Yayınları: Taganrog.
- Çesnokova, L. D. (1997), *Imya çislitelnoye v sovremennom russkom yazıke, Semantika. Grammatika. Funktsii*. Refest Yayınları: Rostov n/D.
- Daşdemir, M. (2010), Türkçede miktar kavramı ve sayı sistemi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, C. 8,S.13, Ankara. S.309- 336.
- Garin-Mihaylovskii, N. G. (1957), *Detstvo Tomı, Sobraniye soçinenii v 5 tt.*, Moskva.
- Genlamaz, E. (2010), Türkçede Sayı Sisteminin Derin Yapısı;‘Bir’ın ve ‘Sıfır’ın Alomorfları Olarak ‘Øn/. *Türkçenin Derin Yapısı. Haz. Cengiz Alyılmaz Osman Mert*. Belen Yayıncılık: Ankara.
- Gogol, N.V. (2003), *Mertviye duşi, Polnoye sobraniye soçinenii i pisem. V 23 tt. Cilt 7*. Moskva.
- Gogol, N.V. (2003), *Straşnaya mest, Polnoye sobraniye soçineniy i pisem v 23 tt.*, Moskva.
- Griboyedov, A.S. (1987), *Gore ot uma*, Moskva.
- Karaağaç, G. (2018), *Dil bilimi terimleri sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Kuprin, A.I. (1970-1973), *Granatoviy braslet, Sobraniye soçinenii v 9 tt. ,Cilt. 5*. ,Moskva.
- Lermontov , M.YU. (1961-1962), *Saşka , Soçineniya v 4 tt. Cilt.2*. Moskva.
- Lermontov, M.YU. (1961-1962), *Geroi naşevo vremeni, Soçineniya v 4 tt. Cilt 4*, Moskva.
- Mamin-Sibiriyak, D.N. (1958), *Gornoye gnezdo, Sobraniye soçinenii v 10 tt.Cilt 3*. ,Moskva.
- Ostrovskii, A.N. (1960), *Poslednyaya jertva, Sobraniye soçinenii v 10 tt. Cilt 7*, Moskva.
- Pavlov ,M.A. (1992), *Vospominaniya metallurga*, Kirov.
- Polevoi, B.N. (2020), *Povest o nastoyaşem çeloveke*, Moskva.
- Puşkin, A.S.(1959-1962), *Otryvok iz pisma k D., Sobraniye soçinenii v 10 tt. Cilt 7.*, Moskva.
- Russkaya Grammatika v 2. t* (1980), (Ed. N. Yu. Şvedova).Nauka: Moskva.
- Russkii yazık. Morfolođiya, uęebnik* (2010), (Ed. G. G. Infantova.) (2010). Moskva.
- Slovar russkovo yazıka v 4.t* (1999), (Ed. Y. Y. Anastasia) Nauka: Moskva.
- Slovar sovremennovo russkovo literaturnovo yazıka* (1950-1965), (Ed., V. İ. Çerņışev) Nauka: Moskva.
- Suprun, A. Y. (1964), *Imya çislitelnoye i yivo izuęeniye v şkole*, Moskva.
- Şaginyan, M.S. (1986), *Korinfskii kanal*, Moskva.
- Tolstoy, L.N.(1996), *Voyna i mir ,Sobraniye soçinenii v 8 tomakh. Cilt 3*. Moskva.
- Vinogradov, V. V. (1974), *Russkii yazık. Grammatičeskoye uęeniye o slove*, Nauka: Moskva.
- Yanko-Trinitaskaya, N. A. (1982), *Russkaya morfolođiya*, Moskva.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olup/olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

